

نقش هوشمندسازی مدارس بر هوش اجتماعی، هوش معنوی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

* ترانه عنایتی

** علیرضا عالی پور

*** عبدالرضا توماج

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی تأثیر هوشمندسازی مدارس بر هوش اجتماعی، هوش معنوی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم در شهر گرگان انجام گرفت. روش پژوهش توصیفی، از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری شامل دانش آموزان دبیرستان‌های شهر گرگان به تعداد ۱۴۰۱ نفر می‌باشد. حجم نمونه، بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۳۰۱ نفر برآورد شد که به روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار جمع آوری داده‌ها، پرسش‌نامه هوش اجتماعی ترومسو و پرسش‌نامه هوش معنوی عبدالله‌زاده بود. پیشرفت تحصیلی نیز بر اساس معدل امتحان نهایی دانش آموزان سال سوم دبیرستان بررسی شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است؛ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون‌های آماری تی گروه‌های مستقل و ضریب همبستگی پیرسون انجام شد. یافته‌ها نشان داد که دانش آموزان مدارس هوشمند دارای هوش اجتماعی و هوش معنوی بالاتری بودند؛ همچنین، یافته‌ها نشان داد که پیشرفت تحصیلی با هوش اجتماعی و ابعاد آن رابطه معناداری ندارد ولی با هوش معنوی و ابعاد آن همبستگی معناداری نشان داد. نتیجه آن که، حضور دانش آموزان در مدارس هوشمند می‌تواند موجب رشد بهتر هوش اجتماعی و هوش معنوی آنها شود.

واژگان کلیدی

مدارس هوشمند، هوش اجتماعی، هوش معنوی، پیشرفت تحصیلی

* دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران tenayati@yahoo.com

** استادیار دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر، نوشهر، ایران alipoor.alireza@yahoo.com

*** دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران rahimtoomaj@yahoo.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: علیرضا عالی پور

مقدمه

در دهه گذشته چند رسانه‌ای‌های تعاملی، به سرعت توسعه یافتند؛ این ابزارها می‌توانند روش‌های یادگیری خلاق و قدرت‌مندی برای آموزش فرگیران باشند (Baldwin et al, ۲۰۰۱). در همین راستا، هوشمندسازی مدارس در ایران آغاز شده است، با توجه به آمار و ارقام اعلام شده این امر با سرعت و به طور وسیعی در سطح کشور در حال گسترش است. مدرسه هوشمند با استفاده از یادگیری الکترونیکی به صورت حضوری و با برخورداری از نظام آموزشی هوشمند به ارائه خدمات آموزشی و پرورشی به دانش‌آموزان، تلاش می‌کند (Ali Nejad & Saeed, 2015). در واقع، در این مدارس یادگیری بر اساس سرعت فردی، تشریک مساعی، خودگردانی و پیوستگی بین موضوعات درسی می‌باشد و محتوای درس فقط محدود به کتاب‌های چاپی نیست؛ بلکه شامل کتاب‌های الکترونیکی، نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای، درس‌افزارها و پایگاه‌های اطلاعاتی بوده و هم‌زمان می‌توان رای تفاوت‌های فردی هر دانش‌آموز و سبک‌های مختلف یادگیری برنامه‌هایی تدارک دیده شود.

با توجه به مطالب مطرح شده، رسالت و هدف مدارس هوشمند، بهبود وضعیت تحصیلی، با توجه به محتوای درسی است. اما آنچه که امروزه برای دانش‌آموزان که آینده‌سازان هر کشوری هستند، لازم است، توجه به توانایی اداره خود در امور اجتماعی، دستیابی به توانایی یک شهروند خوب بودن است و در اینجا لازم است تا رسالت مدارس هوشمند به عنوان یک مدرسه، فارغ از تمرکز بر استفاده از وسایل الکترونیکی؛ نقش این نوع مدارس در رشد و توسعه دانش‌آموزان در اموری مانند هوش اجتماعی و معنوی مورد بررسی قرار گیرد. لذا، در همین راستا محققان به این موضوع اندیشیدند که آیا مدارس هوشمند توانسته علاوه بر فعالیت در زمینه پیشرفت تحصیلی، بر هوش اجتماعی و هوش معنوی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد.

امروزه، باور کلی بر این است که هوش و یاد در واقع، آنچه که به طور سنتی به عنوان هوش سنجیده می‌شود، یک پیش‌بینی‌کننده‌ی قوی و عمده در عملکرد تحصیلی است (Drasgow, 2003; Furnham, 2005). در اوایل قرن حاضر، دو دیدگاه مختلف در خصوص ساختار هوش ارائه شده است. اسپیرمن^۱ هوش را به عنوان یک عامل (هوش عمومی)، مفهوم‌سازی کرده است. وی هوش عمومی را مخصص تمامی عملکردهای متفاوت افراد و در تمام زمینه‌های توانایی‌های

انسانی در نظر گرفته است. تورستون^۱ استدلال می‌کند که هوش زمانی به خوبی قابل درک است که مجموعه توانایی‌های ذهنی را تبیین کند؛ مانند استدلال عددی، توانایی‌های درک فضایی و درک زبانی که جنبه‌های مختلف عملکرد را تشریح می‌کند. نظریات مختلفی درباره انواع هوش ارائه شده است؛ یکی از ابعاد هوش که مختص انسان بوده؛ هوش معنوی می‌باشد.

هوش معنوی یک بعد جدید از هوش انسانی بوده و برای حل مسائل مفهومی و ارزشی استفاده می‌شود. هوش معنوی زمینه تمام آن چیزهایی است که ما به آنها اعتقاد و باور داریم. سؤال‌های جدی در مورد اینکه از کجا آمده‌ایم، به کجا می‌رویم و هدف اصلی زندگی چیست، از نمودهای هوش معنوی است. اهمیت و ضرورت طرح موضوع معنویت و مذهب، به ویژه هوش معنوی، از جهات مختلف در عصر جدید احساس می‌شود. یکی از این ضرورت‌ها در عرصه‌ی انسان‌شناسی، توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان، به ویژه کارشناسان سازمان جهانی بهداشت است، که اخیراً انسان را موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی تعریف می‌کند (Sohrabi, 2008).

معنویت، احساس بنیادی ارتباط کامل با خود، دیگران و کل جهان است. (Mitroff & Denton, 1999). هوش معنوی در رابطه با تمامیت^۲، انعطاف‌پذیری^۳، خودآگاهی^۴، محبت^۵، خلاقیت^۶، توانایی پرسیدن چرایی‌ها^۷ و مانند آن است (Attri, ۲۰۱۲). هوش معنوی، وسیله‌ای برای سنجش معنا و مسیر زندگی فرد است (Emmons, 2000). همچنین امونس (۲۰۰۰) هوش معنوی را چنین تعریف کرده است: استفاده تطبیقی از اطلاعات معنوی برای تسهیل حل مشکلات روزمره در راستای دستیابی به هدف؛ وی پنج مؤلفه برای هوش معنوی قایل است:

ظرفیت فراتر رفتن از مسائل فیزیکی و مادی؛ توانایی تجربه و دستیابی به سطوح بالاتر آگاهی؛ توانایی تقدس‌بخشی^۸ به تجربیات روزمره؛ توانایی استفاده از منابع معنوی برای حل مشکلات؛ و ظرفیت باتقوا بودن.

1. Thurstone
2. Wholeness
3. Flexibility
4. Self-Awareness
5. Compassion
6. Creativity
7. The Ability to Ask Why
8. Sanctify

ولمن (۲۰۰۱) معتقد است هوش معنوی به معنای ظرفیت انسان در پاسخ به معنای زندگی است و تجربه همزمان ارتباط بین هر یک از افراد و جهانی که در آن زندگی می‌کنند می‌باشد. هوش معنوی به عنوان توانایی نزدیک شدن به توانایی‌های معنوی و منبعی برای شناخت بهتر، کشف معنی و تحلیل وجودی، معنویت و رفتارهای عملی (Nasel, 2004). هوش معنوی، این اجازه را به فرد می‌دهد که تا آنجا که ممکن است موقعیت را تغییر داده و یا آن را بهتر مدیریت کند. افراد زمانی هوش معنوی را به کار می‌گیرند که بخواهند از ظرفیت‌ها و منابع معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و اندیشه در موضوعات هستی یا تلاش در جهت حل مسئله روزانه استفاده کنند. هوش معنوی چهارچوبی برای تشخیص و سازماندهی مهارت‌ها و قابلیت‌هایی که مستلزم کاربرد انطباقی معنویت است، ایجاد می‌کند. طبق مفهوم‌سازی کینگ، چهار استعداد یا توانایی هسته‌ای هوش معنوی، عبارتند از: ۱. تفکر انتقادی وجودی که عبارت است از استعداد تفکر انتقادی درباره گوهر وجود، واقعیت، گیتی، مکان، زمان و موضوع‌های وجودی و متافیزیکی و توانایی تفکر درباره موضوع‌های غیر وجودی مرتبط با وجود فرد؛ ۲. تولید معنای شخصی که عبارت است از توانایی استنتاج مفهوم و معنای شخصی از همه تجارب جسمی و ذهنی، از جمله توانایی ایجاد هدف زندگی؛ ۳. آگاهی متعالی که عبارت است از استعداد تشخیص ابعاد و چهارچوب‌های متعالی خود، دیگران و دنیای مادی در خلال حالت‌های طبیعی هشیاری، همراه با استعداد تشخیص ارتباط آنها با خود فرد و با دنیای مادی؛ ۴. بسط حالت هشیاری که عبارت است از توانایی داخل و خارج شدن از حالت‌های بالای هشیاری، مانند مدیتیشن، دعا و امثال آن. (Sobhi Qaramalki & Parzour, 2014)

مفهوم هوش معنوی، در بردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین فردی شامل می‌شود و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دست‌یابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌نماید. این هوش، به فرد دیدی کلی در مورد زندگی و همه تجارب و رویدادها می‌دهد و او را قادر می‌سازد به چهارچوب و تفسیر مجدد تجارب خود بپردازد و شناخت و معرفت خویش را عمق بخشد (Ghobari Bonab; etl, 2008). صاحب‌نظران معتقدند هوش معنوی فقط برای انسان مطرح است (Zohar, 1997). هوش معنوی برای حل مشکلات و مسائل مربوط به معنای زندگی و ارزش‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (Abdollahzadeh, 2009).

از طرفی انسان موجوی اجتماعی بوده که برای کسب موفقیت در زندگی نیازمند هوش اجتماعی است؛ امروزه، با توجه به افزایش تنش‌ها، استرس‌ها و پیچیدگی‌های مختلف، هوش اجتماعی در سبک زندگی کنونی افراد دارای اهمیت زیادی است. می‌توان آن را یاد گرفت، رشد داد و به عنوان یک مهارت مؤثر برای مدیریت زندگی شخصی، روابط بین فردی و دستیابی به موفقیت در تمام جنبه‌های زندگی استفاده کرد (Saxena & Kumar Jain, 2013). تعاریف متعددی از هوش اجتماعی ارائه شده است، ولی همگی آنها در دو عامل با یکدیگر مشترک هستند: شامل آگاهی از دیگران، و سازگاری افراد با دیگران و موقعیت‌های اجتماعی است (Kobe etl, 2001).

هوش اجتماعی را توانایی به کارگیری مهارت‌های ارتباطی دوستانه با دیگران، رفتارهای اجتماعی و همدلی با دیگران تعریف می‌کنند (Bikzadeh & Sultan Dadashi, 2011). ثورندایک معتقد است هوش اجتماعی به معنی درک دیگران و رفتار خردمندانه در ارتباطات با دیگر افراد است. این تعریف دارای بعد شناختی (فهمیدن^۱ و درک کردن دیگران^۲) و رفتاری (به عنوان مثال: چگونه رفتار کردن^۳ و تنظیم احساسات دیگران^۴) است. از رویکردهای مختلفی برای توصیف هوش اجتماعی استفاده شده است. چون حساسیت اجتماعی، بینش اجتماعی و ارتباطات اجتماعی (با هفت جنبه: نقش‌پذیری، استنتاج‌های اجتماعی^۵، درک اجتماعی^۶، بینش روانشناختی، قضاوت اخلاقی، ارتباط ارجاعی^۷، و حل مشکلات اجتماعی شناخته می‌شود) (Greenspan, 1989)؛ از دیگر مؤلفه‌ها، نگرش جامعه‌پسند^۸ (چون علایق اجتماعی و خودکارآمدی اجتماعی)، مهارت‌های احساس همدلی، مهارت‌های اجتماعی، عاطفی (بیان احساسات و حساس بودن به موقعیت‌های عاطفی دیگران)، و اضطراب اجتماعی. همچنین درک مردم، برخورد خوب با

-
1. Understanding
 2. Perceiving
 3. Acting
 4. Regulating Emotion In Others
 5. Social Inference
 6. Social Comprehension
 7. Referential Communication
 8. Prosocial Attitude

دیگران، مراقب دیگران بودن^۱، پذیرای ایده‌ها و تجربه‌های جدید بودن، از قوانین و هنجارهای اجتماعی آگاه بودن، و سازگاری اجتماعی است (Kosmitizki & John, 1993).

مؤلفه‌های هوش اجتماعی عبارتند از: پردازش اطلاعات اجتماعی؛ یعنی توانایی درک و فهم و پیش‌بینی و احساسات دیگران. آگاهی اجتماعی؛ درک مناسب از نگرانی‌ها و احساسات از ارکان موفقیت در فعالیت‌های اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی؛ حساسیت به دیگران، برای کسب عملکرد شغلی برتر، توانایی شناخت نیازهای دیگران و در نهایت توانایی شناسایی نگرانی‌های دیگران است (Nasiri etl, 2014).

در بررسی پیشینه تحقیق، واصفیان و نقش (۲۰۱۴) در پژوهشی به منظور مقایسه راهبردهای خودنظم‌بخش و پیشرفت ریاضی دانش‌آموزان مدارس سنتی و هوشمند در شهر اصفهان انجام دادند. نتایج نشان داد که در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس سنتی و هوشمند تفاوت معناداری وجود نداشت، ولی میزان استفاده دانش‌آموزان مدارس هوشمند از راهبردهای خودنظم‌بخش بالاتر بود هم‌چنین، در مدارس هوشمند راهبردهای خودنظم‌بخش رابطه بیشتری با عملکرد تحصیلی در این دانش‌آموزان داشت (Vasefian & Naghsh, 2014).

در پژوهشی بهمنی و همکاران (Bahmani etl, 2013) در خصوص تأثیر مدارس هوشمند بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان، یافته‌ها نشان داد که مدارس هوشمند بر مهارت اجتماعی و ابعاد آن تأثیر داشته و دانش‌آموزان مورد مطالعه دارای مهارت اجتماعی بالاتر از سطح میانگین بوده‌اند.

یافته‌های مطالعه نیازی (Niyazi, 2012) نشان داد که مدارس هوشمند موجب رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان از لحاظ ذهنی، جسمی، عاطفی و اجتماعی شده است و توانایی‌ها و قابلیت‌های فردی دانش‌آموزان را ارتقاء داده است. موجب تربیت دانش‌آموزانی متفکر و آشنا به فن‌آوری شده است و موجب افزایش مشارکت‌های مردمی در امور مختلف مدرسه شده است. صدقی (Sedghi, 2011) تحقیقی تحت عنوان بررسی نقش فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در رشد ابعاد آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر گرگان انجام داد. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بر روی رشد ابعاد آموزشی (انگیزه تحصیلی،

یادگیری و درگیری در تکالیف) و ابعاد پرورشی (رشد روانی، رشد اخلاقی و رشد اجتماعی) دانش‌آموزان تأثیر داشته و بین آنها ارتباط معناداری وجود دارد.

- با توجه به مطالب ارائه شده این تحقیق نیز به دنبال پاسخگویی به سؤالات پژوهشی زیر است:
۱. آیا بین هوش اجتماعی و هر یک از مؤلفه‌های آن (پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی) در مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟
 ۲. آیا بین هوش معنوی و هر یک از مؤلفه‌های آن (درک و ارتباط با سرچشمه هستی و زندگی معنوی) در مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟
 ۳. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟
آیا بین هوش معنوی و هوش اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع پس‌رویدادی است. جامعه آماری، شامل کلیه دانش‌آموزان مدارس هوشمند و عادی مقطع پیش‌دانشگاهی شهر گرگان است که تعداد آنها ۱۲۴۴ نفر می‌باشد. از میان آنها، ۲۷۷ دانش‌آموز در مدارس هوشمند و ۹۶۷ دانش‌آموز در مدارس عادی مشغول به تحصیل بودند. نمونه پژوهش، با استفاده از جدول کرجسی-مورگان، ۳۰۱ نفر تعیین شد. به نسبت حجم جامعه و به تفکیک جنسیت، ۳۵ دختر و ۳۴ پسر از مدارس هوشمند و تعداد ۱۲۷ دختر و ۱۰۵ پسر از مدارس عادی به عنوان نمونه انتخاب شدند که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای مورد مطالعه قرار گرفتند.

به منظور گردآوری داده‌ها، از دو پرسش‌نامه به شرح زیر استفاده گردید:

۱. هوش اجتماعی ترومسو^۱ که پرسش‌نامه آن توسط رضایی (۱۳۸۹) در ایران هنجاریابی شد و به صورت ۱۹ گزینه‌ای ارائه گردید. این پرسش‌نامه دارای سه بعد پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی است. ضریب پایایی بازآزمایی برای کل مقیاس ۰/۸۱ و برای خرده‌مقیاس‌های پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی به ترتیب برابر ۰/۷۶، ۰/۸۶ و ۰/۶۶ بوده است. در پژوهش یزدانی (۱۳۹۲) ضرایب پایایی آلفا برای کل مقیاس ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس‌های پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۳ و ۰/۷۲ به دست آمد.

۲. هوش معنوی عبدالله‌زاده که پرسش‌نامه آن ۲۹ سؤالی بوده و توسط عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) بر روی دانشجویان هنجاریابی شده است. سازندگان پرسش‌نامه گزارش کردند که در چرخش واریماکس، دو عامل اصلی به دست آمد، که عامل اول با ۱۲ سؤال به درک و ارتباط با سرچشمه هستی نام‌گذاری شد و عامل دوم با ۱۷ عبارت به زندگی معنوی با اتکاء به هسته درونی، نام‌گذاری شد و پایایی آن ۰/۸۹ به دست آمد.

شایان ذکر است که وضعیت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، از طریق معدل نوبت خرداد سال قبل (سال سوم به علت امتحانات هماهنگ نهایی) بررسی شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده، از شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد و آمار استنباطی شامل آزمون‌های t گروه‌های مستقل برای سئوالات ۱ و ۲ و t

تک گروهی برای سؤال ۴ و با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شده است. ویژگی های دموگرافیک نمونه مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصدی دانش آموزان بر اساس ویژگی های دموگرافیک

شاخص آماری		ویژگی	شاخص آماری		ویژگی		
درصد	فراوانی		درصد	فراوانی			
۵۶/۸	۱۷۱	دیپلم و کمتر	تحصیلات پدر	۲۱/۹۳	۶۶	ریاضی	رشته تحصیلی
۱۲/۶۲	۳۸	کاردانی		۴۱/۵۳	۱۲۵	تجربی	
۱۸/۹۴	۵۷	کارشناسی		۴۴/۸۸	۱۰۵	انسانی	
۴/۳۲	۱۳	کارشناسی ارشد					
۱/۶۶	۵	دکتر		۵۳/۸۲	۱۶۲	دختر	جنسیت
۵/۶۵	۱۷	بی پاسخ	۴۶/۱۸	۱۳۹	پسر		

یافته‌ها

سؤال اول تحقیق: آیا بین هوش اجتماعی و هر یک از مؤلفه‌های آن (پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی) در مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟

جدول ۲. مقایسه میانگین نمرات هوش اجتماعی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان مدارس عادی و هوشمند

نوع مدرسه	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	t	سطح معناداری
عادی	پردازش اطلاعات اجتماعی	۲۸/۲۶	۴/۹۷	۵۰/۴	۰/۰۰۰
هوشمند		۳۱/۳۵	۵/۰۵		
عادی	آگاهی اجتماعی	۲۴/۷۴	۵/۷۹	۵۴/۴	۰/۰۰۰
هوشمند		۲۹/۳۸	۷/۸۶		
عادی	مهارت اجتماعی	۲۴/۰۹	۵/۲۶	۴۰/۴	۰/۰۰۰
هوشمند		۲۷/۴۶	۶/۵۴		
عادی	هوش اجتماعی (کل)	۷۷/۰۹	۵۵/۱۰	۵/۸۵	۰/۰۰۵
هوشمند		۸۸/۱۹	۶۶/۱۴		

با توجه به جدول ۲ و مقایسه میانگین نمرات هوش اجتماعی و ابعاد آن شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی، در دانش‌آموزان مدارس هوشمند و عادی، مشاهده گردید که تفاوت معنادار است. به طوری که پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی دانش‌آموزان در مدارس هوشمند در سطح بالاتری از دانش‌آموزان مدارس عادی قرار دارد.

سؤال دوم تحقیق: آیا بین هوش معنوی و هر یک از مؤلفه‌های آن (درک و ارتباط با سرچشمه

هستی و زندگی معنوی) در مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟

جدول ۳. مقایسه میانگین نمرات هوش معنوی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان مدارس عادی و هوشمند

نوع مدرسه	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	t	معناداری
عادی	درک و ارتباط با سرچشمه هستی	۵۰/۹۴	۶/۴۸	۲۵/۱	۰/۲۱
هوشمند		۵۲/۲۰	۹/۱۵		
عادی	زندگی معنوی	۶۴/۲۶	۱۰/۶۶	۹۹/۲	۰/۰۰۳
هوشمند		۶۸/۸۰	۱۱/۴۸		
عادی	هوش معنوی (کل)	۱۱۵/۲۱	۸۷/۱۵	۳۷/۲	۰/۰۱۲
هوشمند		۱۲۱	۸۵/۱۷		

با توجه به جدول ۳ و مقایسه میانگین نمرات حاصل از اجرای پرسش‌نامه هوش معنوی، مشخص شد که دانش‌آموزان مدارس هوشمند دارای هوش معنوی (کل) بالاتری بودند. هم‌چنین، مقایسه میانگین نمرات حاصل از هر یک از ابعاد هوش معنوی نشان داد که هر چند بین بعد درک و ارتباط با سرچشمه هستی تفاوت معناداری بین دو گروه به دست نیامد ولی بعد زندگی معنوی در دانش‌آموزان مدارس هوشمند در سحی بالاتر از دانش‌آموزان مدارس عادی قرار داشت.

سؤال سوم تحقیق: پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس هوشمند و عادی تفاوت وجود دارد؟ با توجه به جدول ۴ و مقایسه میانگین نمرات حاصل از معدل امتحان نهایی سال سوم، دانش‌آموزان مدارس هوشمند دارای پیشرفت تحصیلی بالاتری نسبت به مدارس عادی بودند. با استفاده از آزمون t در گروه‌های مستقل، مشخص شد که این تفاوت معنادار است.

جدول ۴. مقایسه میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس عادی و هوشمند

نوع مدرسه	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عادی	۷۴/۱۵	۲/۰۳	۳/۰۱	۲۸۹	۰/۳۰۰
هوشمند	۵۳/۱۶	۷۸/۱			

سؤال چهارم تحقیق: آیا بین هوش معنوی و هوش اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

رابطه وجود دارد؟

جدول ۵. ماتریس همبستگی هوش معنوی و هوش اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

هوش معنوی			هوش اجتماعی				پیشرفت تحصیلی		
کل	زندگی معنوی	درک و ارتباط با سرچشمه هستی	کل	مهارت اجتماعی	آگاهی اجتماعی	پردازش اطلاعات اجتماعی			
۰/۱۴۰*	۰/۱۲۶*	۰/۱۲۸*	-۰/۰۲۰	۰/۰۱۵	-۰/۰۸۲	۰/۰۳۹	۱	پیشرفت تحصیلی	
۰/۳۱۱**	۰/۳۷۱*	۰/۱۴۷*	۰/۵۵۱**	۰/۲۹۹**	۰/۰۰۳	۱	۰/۰۳۹	پردازش اطلاعات اجتماعی	
-۰/۰۷۰	-۰/۰۴۵	-۰/۰۹۲	۰/۷۴۲**	۰/۴۶۲**	۱	۰/۰۰۳	-۰/۰۸۲		آگاهی اجتماعی
۰/۲۰۳**	۰/۲۳۶**	۰/۱۰۴	۰/۸۲۷**	۱	۰/۴۶۲**	۰/۲۹۹**	۰/۰۱۵		مهارت اجتماعی
۰/۱۸۴**	۰/۲۳۷**	۰/۰۶۰	۱	۰/۸۲۷**	۰/۷۴۲**	۰/۵۵۱**	-۰/۰۲۰		کل
۰/۸۵۵**	۰/۶۳۰**	۱	۰/۰۶۰	۰/۱۰۴	-۰/۰۹۲	۰/۱۴۷*	۰/۱۲۸*	درک و ارتباط با سرچشمه هستی	
۰/۹۴۱**	۱	۰/۶۳۰**	۰/۲۳۷**	۰/۲۳۶**	-۰/۰۴۵	۰/۳۷۱**	۰/۱۲۶*	زندگی معنوی	
۱	۰/۹۴۱**	۰/۸۵۵**	۰/۱۸۴**	۰/۲۰۳**	-۰/۰۷۰	۰/۳۱۱**	۰/۱۴۰*	کل	

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که پیشرفت تحصیلی با پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی، مهارت اجتماعی و در کل هوش اجتماعی رابطه معناداری ندارد؛ ولی با هوش معنوی و ابعاد آن شامل درک و ارتباط با سرچشمه هستی و زندگی معنوی دارای همبستگی معناداری است. هم‌چنین بین هوش معنوی و هوش اجتماعی نیز رابطه معنادار به دست آمد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، نشان داد که بین هوش اجتماعی در کل و سه بعد آن شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی، دانش آموزان مدارس هوشمند در همه موارد میانگین بالاتری نسبت به دانش آموزان مدارس عادی کسب کردند که با یافته‌های نیازی (۲۰۱۲)، واصفیان و نقش (۲۰۱۴) و بهمنی و همکاران (۲۰۱۳) مطابقت دارد. در مدارس هوشمند استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مورد تأکید است. نتایج به دست آمده توسط فانی (۱۳۹۱) در تحقیقی تحت عنوان مقایسه تأثیر شیوه سنتی و نوین آموزش بر دانش و رضایت‌مندی دانشجویان دندانپزشکی، از نتایج پژوهش حاضر حمایت می‌کند. حج فروش و اورنگی (Hajj Forosh etl, 2004) تحقیقی تحت عنوان بررسی نتایج کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات در دبیرستان‌های شهر تهران با هدف نوآوری در روش‌های یاددهی و یادگیری انجام داد که نتایج پژوهش حاضر را تأیید می‌کند.

تحلیل داده‌ها در خصوص مقایسه هوش معنوی دانش آموزان مدارس هوشمند و عادی، حاکی از وجود تفاوت معنادار در هوش معنوی در کل و بعد درک زندگی معنوی بود. به گونه‌ای که دانش آموزان مدارس هوشمند نمره بالاتری به دست آورده بودند. نتایج حاکی از آن بود که دانش آموزان دو گروه عادی و هوشمند در زمینه مؤلفه درک و ارتباط با سرچشمه هستی تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند. اما در مورد مؤلفه درک زندگی معنوی، تفاوت به لحاظ آماری معنادار بود. به طوری که درک زندگی معنوی دانش آموزان مدارس هوشمند به طور معناداری از مدارس عادی بیشتر داده شد. هوش اجتماعی را می‌توان توانایی ادراک و مهار هیجان‌ها و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست و بر اساس یافته‌های گلمن^۱ (۲۰۰۶)، افرادی که از نظر هوش اجتماعی بالا هستند، می‌دانند که هیجان‌ها و احساسات خود و دیگران را کنترل و هدایت نمایند. با توجه به این تعاریف دانش آموزان مدارس هوشمند و عادی هر دو دارای سطحی از هوش اجتماعی می‌باشند. اما دلیل اینکه میزان هوش اجتماعی در دانش آموزان مدارس هوشمند در تحقیق فعلی بیشتر است، می‌تواند شیوه آموزشی باشد که در این مدارس حاکم است. در مدارس هوشمند شیوه آموزشی به گونه‌ای است که یادگیری را جالب، مهیج و معنادار می‌سازد و جسم، روح و ذهن دانش آموز را در فرآیند یادگیری

درگیر می‌سازد (پیش‌نویس سند راهبردی مدارس هوشمند، ۱۳۸۴). اهتمام مدارس هوشمند به تقویت قوه خلاقیت، تفکر، حل مسئله و اشتیاق به فعالیت‌های گروهی و هم‌چنین تأکید این مدارس به تغییر رویکرد آموزشی معلم‌محوری به دانش‌آموز‌محوری، از عوامل مؤثر دیگری است که منجر به تقویت هوش اجتماعی دانش‌آموزان در این مدارس می‌شود.

امروزه، آموزش و پرورش، یکی از با ارزش‌ترین نظامی است که برای پیشرفت و توسعه جامعه ساخته شده است. وظیفه این نهاد، حفظ، گسترش و انتقال میراث فرهنگی، اجتماعی و پاسخگویی به نیازهای فردی و توسعه علم و فناوری و از تربیت نیروهای متخصص مورد نیاز در جامعه است. در عصر حاضر با توجه به پیشرفت تکنولوژی‌های نو و جدید، به نظر می‌رسد باید استراتژی‌های قدیمی و کهنه را کنار گذاشت و از راهبردهای جدیدی آموزشی بهره گرفت. یکی از این راهبردها استفاده بیشتر از آموزش دانش‌آموزان در مدارس هوشمند و یادگیرنده است. مدارس هوشمند موجب پیوند آموزش و فن‌آوری می‌شوند.

پیشنهادات

- آنچه که نباید در مدارس هوشمند مورد غفلت واقع شود؛ این است که در راستای تقویت هوش معنوی و هوش اجتماعی شاگردان مقام معلم نباید حذف شود.
- حمایت مدیران تصمیم‌گیر در آموزش و پرورش در راستای توسعه مدارس هوشمند.
- آگاهی فرهنگیان از مزایا و معایب مدارس هوشمند و تأثیر آن بر ابعاد تربیتی شاگردان.
- توجه ویژه به کاربرد فن‌آوری اطلاعات و مبحث یادگیری الکترونیکی در مدارس.

References

- Abdollahzadeh, H; Bagherpour, M; Boogh Mehrani, S; Lotfi, M.(2009). Spiritual Intelligence (Concepts, Measurements and Applications). Tehran: Psychoanalysis.
- Ali Nejad, M; Saeed, N. (2015). Interaction Relationship, Self-Regulatory Learning with Satisfaction with Learning in Smart Schools. *Technology of Education (Technology and Education)*, ۹(۴): ۳۲۰-۳۱۱
- Attri, R. (2012). Spiritual intelligence: A model for inspirational leadership. *The International Journal of Social Sciences & Management*, 1(9), 212-219. Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=1982928>
- Bahmani, B., Keshavarz, H., Ghajari, H. (2013). The effect of smart schools on the social skills of students. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business*, 5(7), 151-159.
- Baldwin CD, Gephart D, Maulitz R. (2001). Collaborative planning of a Web-based learning resource for primary care education. *Acad Med*, 76: 549-550.
- Bikzadeh, J; Sultan Dadashi, M. (۲۰۱۱). ۲۱st Century Awareness; *Management Development* , ۹۰: 10-16.
- Chinn I-Jen. (2006). Application of the concept of smart school of Malaysia to Taiwan's Technology ducation .Taichung Teachers college: Taiwan – Available at: <http://www.Google.Com>
- Drasgow, F. (2003). Intelligence and the Workplace, In Borman, W., Ilgen, D. and Klimoski, R. (eds),
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality and intelligence? Motivation, cognition and the psychology of the ultimate concern. *International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), 3-26.
- Emmons, R.A. (2000). Is spirituality an intelligence? *The International Journal for the Psychology of Religion*. 10:27-34.
- Fieschi M, Soula G, Giorgi R et al. (2002). Experimenting with new paradigms for medical education and the emergence of a distance learning degree using the internet: teaching evidencebased medicine. *Med Inform Internet Med*, 27, 1-11.
- Furnham, A. (2005). Gender and personality differences in self and other ratings of business intelligence. *British Journal of Management*, 16(2), 91-105.
- Ghobari Bonab, B; Salimi, M; Salani, L;Nouri Moghaddam, S. (۲۰۰۸) Spiritual Intelligence. *New Religious Thought*, ۳(۱۰):۱۴۷-۱۲۵
- Golman,D. (2006).*Social Intelligence: The New Science of Human Relationships*, NewYork: Bantam Books.
- Greenspan, S. I. (1989). Emotional intelligence. In K. Field, B. J. Cohler, & C. G. Wool (Eds.), *Learning and education: Psychoanalytic perspectives* (pp. 209-243). Madison CT: International Universities Press.

- Hajj Forosh, A; Orangi, A. (2004). The study of the application of information and communication technology in high schools in Tehran. Quarterly Educational Innovation. No. ۹
- Kobe, L.M., Reiter-palmon, R. and Rickers, J.D (2001) Self reported leadership experiences in relation to inventoried social and emotional personality and social, 20(2), 154-163.
- Kosmitizki, C., & John, O. P. (1993). The implicit use of explicit conceptions of social intelligence. *Personality and Individual Differences*, 15, 11-23.
- Mitroff, I., & Denton, E. (1999). A study of spirituality in the workplace. *Sloan Management Review*, 40(4), 83-92.
- Nasel, D.D. (2004). Spiritual orientation in relation to spiritual intelligence: A new consideration of traditional Christianity and New Age/individualistic spirituality. Doctoral Dissertation, University South Australia: Australia.
- Nasiri, F; Gilani, M; Eskandari, A. (2014). The Relationship between Social Intelligence and Civic-Academic Behavior with the Educational Effectiveness of Postgraduate Students of Bu-Ali Sina University in Hamadan. *New Approach in Educational Management*, ۵(۱): 175-188.
- Niyazi, S.(2012). A Study on the Realization of the Purposes of Smart Schools from the Viewpoints of Teachers in Schools in Golestan Province, the Dissertation of Payame Noor University.
- Saxena, S., & Kumar Jain, R. (2013). Social Intelligence of Undergraduate Students In Relation To Their Gender and Subject Stream. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 1(1), 1-4.
- Sedghi, A.(2011). Investigating the Role of Information Technology and Teach in the Growth of Educational and Educational Dimensions of High School Students in Gorgan, Master's Thesis
- Sobhi Qaramalki, Naser; Parzour, P.(2014). Comparison of Spiritual Intelligence and Emotional Intelligence of Students and Students. *Culture at Islamic University*, ۴ (۲), . ۲۹۷-۳۱۰
- Sohrabi, F.(۲۰۰۸). The Basics of Spiritual Intelligence, *Quarterly Journal of Mental Health*, ۱(۱): 14-18.
- Vasefian, F; Naghsh, Simin. (2014). Comparison of Self-Regulatory Learning and Academic Performance of Students in Normal and Intelligent Schools in Isfahan. *Journal of Curriculum Research*, ۷, ۱۰۳-۱۱۶
- Wolman, R. (2001). *Thinking with your soul: Spiritual intelligence and why it matters*. New York: Harmony.
- Zohar, D. (1997). *Rewiring the corporate brain* (1st edition). Berrett-Koehler Publishers.